

# Mennesket og De 7 flokkene

*A human being is part of a whole, the "universe". Our task must be to free ourselves from the delusion of separateness."*

Albert Einstein

Mennesket og De 7 flokkene..... Hmm..... Har Per Fugelli blitt bløt? Har han dalt ned i skjul på Märtha Louises Engleskole? De 7 flokkene,- det smaker av 777, De 7 dødssyndene og De 7 kardinaldydene.

Nei, nei, jeg er ikke blitt mystiker, men jeg har vært på Værøy og Røst (1) og i Kalahariørkenen i Botswana (2) og sett i krystall at mennesket ikke er alene. Mennesket er en del av det Tarjei Vesaas kaller Det store spelet. Mennesket samspiller med naturen, med gudene og med flokkene sine.

Om hvordan vi blir fellesskapt har San-folket i Kalahariørkenen sine egne meninger. San folket har levd som jegere og sankere i Det store tørstelandet i 30 000 år. De har en vakker skapelsesberetning: I begynnelsen var alle skapninger mennesker. Fra dette felles opphav spesialiserte noen seg og ble dyr. Noen fikk vinger og ble ørner. Noen fikk raske muskler og ble antiloper. Kan hende gjelder det i vår postmoderne ørken også. At en gang var vi alle mennesker. Men så spesialiserte noen seg:

- noen ble ledere, noen slaver
- noen ble teknologer, noen poeter
- noen ble terrorister, noen nonner

Om hvordan vi blir fellesskapt, vil jeg i dette essayet legge fram en sosialmedisinsk skapelsesberetning. Jeg vil legge vekt på hvordan mennesket blir skapt i samspill med De 7 flokkene sine og hvilket ansvar det pålegger hver enkelt av oss som samfunnsborgere.

Med denne vektlegging av fellesskap mener jeg ikke å fornekte mennesket som unik og hellig skapning med fri vilje og eiendomsrett og styringsmulighet over eget liv. Jeg vil ikke være talsmann for at mennesket kun er en sverm av travle og tilfeldige molekyler som modellerer seg etter omgivelsenes trykk. Men i

tillegg til det vi først og fremst er, nemlig enestående individer, ett 1-tall på Jorden, lever vi også i en sum. Vi har funnet sammen i et samfunn hvor vi skaper hverandre.

Ikke alle er enige i det. Her er en tidsånd som forfører mennesket til å tro at det kan gjøre lykke alene på Jorden. ”There is no such thing as a society”, skrek Margaret Thatcher. ”Go ego”, lyder kampropene fra Verden til høyre.

Mitt ærend i dette essay er å demonstrere at frihet og fellesskap er siamesiske tvillinger. De henger sammen i hjernen og i hjertet og betinger hverandres liv. De kan ikke skilles med politisk kirurgi uten skade eller død. Men den ene av disse tvillingene er nå i ferd med å bli et monster. Her er et helvetes mas om Eneren, Vinneren, Overmennesket, CV'en, om å digge seg selv og pusse sin navle. Den postmoderne helt er Den ensomme rytter.

Dere husker Narsissos som var så forelsket i sitt eget speilbilde at han druknet i det. Dere husker Hamlet som var så opptatt av seg selv at han ble alene med et kranium. Dere husker Dovregubben som ropte til trollene sine: Troll, vær deg selv nok. Ingen av disse var glade. De døde og sprakk, ensomme og triste, når solen kom på dem. De så bare seg selv. De glemte flokkene sine. De skjønnte ikke at frihet og fellesskap går ånd i ånd. De led av den vrangforestilling at mennesket kan overleve i isolat. De fortrengte at mennesket er et avhengig vesen, at vi er avhengige av mor og far, de på jobben, gudene, banken, været, kjæresten, mat og vann, av dikt og håp. De leste ikke Erich Fromms bok Det sunne samfunn (3): ”Mennesket kan bare blomstre i samfunn. Selvskhet er en farlig og ikke varig måte å hjelpe seg selv på. Mennesket kan ikke skille sine interesser fra samfunnets. Det kan bare hjelpe seg selv ved å hjelpe samfunnet.” ”Uten deg var jeg ikke meg”, skrev en 9. klassing på Majorstua skole i en stil forleden. De verdier mennesket trakter mest etter: Helse, kjærlighet, trygghet, mening, god samvittighet, lek og nytelse – opptrer i fellesskap, i avhengighet, ikke i strålende ensomhet.

Men avhengig er et sørgelig ord. Det minner om å henge slapt i en tråd hvor energien bare går en vei, ovenfra og ned. Kan vi ikke heller snakke om gjensidighet? Avhengighet varslar at mennesket er en amøbe. Gjensidighet signaliserer at mennesket går oppreist på to ben, har ryggrad, hjerne og vilje. Gjensidighet forteller at mennesket samvirker med maktene og skapningene rundt seg. Her er ikke enveistrafiikk fra dominante krefter til det stakkars mennesket. Her er aktiv interaksjon, gjensidig forming mellom mennesket og omgivelsene og flokkene.

## Selvrealisering – det høyeste livsønsket?

Advarselen mot alenesskapet må ikke forlede oss til å devaluere verdien av selvrealisering. Fra dypet av genene gir mennesket seg selv en melding: Vær deg selv! Filosofene har ropt det samme i over to tusen år. Gnoti sauton, Kjenn deg selv! står det i gullskrift over porten til tempelet i Delphi. Artistoteles lykke/helse begrep, eudaimonia, krever at mennesket leter etter sitt eget grunnstoff og foredler det gjennom livet. Nåtidens store tenker lyder som ekko. Filosofen Martin Buber (4) anbefaler vesensmennesket framfor bildemennesket. Vesensmennesket lever i pakt med sitt vesen, lar livet bli det han er. Bildemennesket stiller seg ut med de bildene hun ønsker å likne på. Vær vesensmenneske, råder Buber og Arne Næss (5) jubler: Sva marga – følg din vei.

Dikterne skriver den samme resept. ”To thyne own self be true”, lyder Shakespeares (6) råd i Hamlet. Ibsen er enig: ”Hva er lykke annet enn å være i overensstemmelse med seg selv? Krever ørnen gullfjær? Ønsker løven seg klør av sølv?”

Vær deg selv imperativet kaller på to verdier: Frihet og verdighet. Du må ha makt og mulighet til å bevege seg mot egne mål. Det er frihet. Du må ha selvrespekt og bli sett og godtatt som den du er. Det er verdighet. Frihet og verdighet er helsens grunnstoffer, sier Erich Fromm (3): ”Mental sunnhet kjennetegnes av ens evne til å elske og skape, ved frigjøring fra blodsband til klan og jord, ved en følelse av identitet basert på opplevelse av seg selv som subjekt og redskap for egen makt, ved å mestre virkeligheten innenfor og utenfor seg selv.....”.

La meg gi et levende bevis på gyldigheten i Fromms definisjon av helse. På en kongress i Sydney høsten 2007 ble følgende ”kamus” presentert: I Sydney går en ung mann og leter etter fotgjengeroverganger. Han vokste opp i en flyktningleir utenfor Beirut. Da han var 17 år traff en rakett huset deres. Med sine egne øyne så han moren bli sprengt i tusen biter. Det var mer enn sinnet kunne bære. Øyeblikkelig gikk han inn i galskap. I tre år vandret han sinnssyk rundt i Beirut og ble herjet med som en hund. Via underlige veier kom han til Sydney og bor nå i et asylmottak. Han har det fortsatt ille, men får omsorg og legemidler. I gode perioder står han opp om morgenen og går ut i byen på jakt etter det beste han vet: Fotgjengeroverganger, ikke med røde, gule og grønne lys, men de som bare er malt over veien. Så står han der på fortauet og gleder seg. Forventningen stiger når han ser en bil nærme seg. På rett tid går han ut i fotgjengerovergangen for å oppleve glede og stolthet når bilen stopper. Han blir sett og verdsatt. Livet hans betyr noe. Noen vil ham vel. Han har makt til å påvirke omgivelsene. Han erfarer anerkjennelse og styringskraft i eget liv.

Verdighet og frihet danner topp-punktet i Maslows (7) behovspyramide. Når de basale fysiologiske behov (vann, mat, ly) og behovet for trygghet er dekket lengter mennesket etter anerkjennelse og mulighet til å virkeliggjøre seg selv. Bare ved å oppfylle disse høyere behov kan det moderne mennesket nærme seg optimal helse, hevdet Maslow.

## Selvrealisering og De 7 flokkene

Politikkens gjensvar på menneskets basic instinct Vær deg selv, har vært to: Liberalismen som legger opp til selvrealisering her og nå i Den sterkeste rett samfunnet – om nødvendig på bekostning av den svake. Sosialismen som ser Det frie mennesket der framme, men som vil at Alle skal med. Individet må tåle at fellesskapet setter grenser for selvtutfoldelse.

I mange land, også Norge, kan liberalistene snart synge Seieren følger vår faner. Sosialistene har ikke hørt tydelig nok tenkernes hviskinger og geneses rop om frihet til å være seg selv. Det er en mektig drift som ingen politisk lære kan undertrykke. Friheten er den energi som kan bevege Verden til venstre – hvis sosialistene kan lære seg å ta vel imot den.

Vi må hente friheten hjem fra Verden til høyre som har stjålet den og plassert den i kapitalismens og egoismens fengsel. Jeg tror vi bare kan gjenerobre friheten ved å la den forelske seg i fellesskapet. Jeg vil forklare dette paradokset gjennom to argumenter.

### Solidaritetsargumentet

For det første må vi heftig og begeistret anerkjenne menneskets lengsel etter selvrealisering. Det er ingen trussel mot Det gode samfunn. Tvert om må vi si, med John Stuart Mill (8): Rause utviklingsmuligheter for den enkelte er Det gode samfunns mål. Selvrealisering er antagelig menneskets høyeste livsønske. Men så må vi bryte med Mills brutale individualisme og innføre vår humane logikk: Da bør et rettferdig samfunn dele på muligheten for å virkeliggjøre seg selv. Verdighet og frihet er drivkreftene bak selvrealisering. Da må politikken fremste mål være å skape og dele verdighet og frihet. Friheten er så verdifull for menneskene at alle fortjener den, ikke bare de såkalt sterke som kan ta seg den.

### Symbioseargumentet

Selvrealisering kan ikke oppstå i Det tomme rom. Å være eller ikke være, det er spørsmålet, sier Hamlet. Men går det an å være et Jeg, enn si et blomstrende Jeg, ene alene på Jorden? Det er et utfordrende tankeeksperiment. Kjenn etter selv: Hvem, hva, hvor var Du hvis det ikke fantes andre skapninger på Jorden? I På

sporet av den tapte tid retter Proust (9) på Shakespeare: “The question is not as for Hamlet to be or not to be, but to belong or not to belong.” Proust har rett. Mennesket er ikke et fremmedlegeme på Jorden. Mennesket er en fellesskapning. For det første er mennesket skapt av Gud, tror noen. For det andre er vi skapt av mor og far. Men hele resten av livet er også en skapelsesakt hvor selvet ditt blir formet i samspill med mennesker og makter. Selvrealisering skjer mens mennesket danser rock and roll og tango med flokkene sine.

Derfor blir flokkenes kvaliteter og potensialer bestemmende for den enkeltes utviklingshistorie. Derfor, i egeninteresse, må individet yte til flokken. Og derfor må en politikk som vil fremme selvrealisering bry seg om ikke bare Det hellige enkeltmennesket, men også De 7 flokkene våre:

- Den 1. flokken: Familien
- Den 2. flokken: Arbeidsflokken
- Den 3. flokken: Nærmiljøet
- Den 4. flokken: Landet
- Den 5. flokken: Menneskeheten
- Den 6. flokken: Naturen
- Den 7. flokken: Gudene

Disse flokkene beveger mennesket seg i gjensidighet med som biologisk organsime, som sosial skapning og som åndsvesen.

Egenskaper ved De 7 flokkene bestemmer og fordeler menneskets mulighet til å nærme seg lykke og helse, på sin måte. Politikken oppdrag er å gjøre flokkene gode og gi mennesket frihet – samtidig. I dette essayet vil jeg granske hvordan venstresiden i Norge forvalter De 7 flokkene våre – og gi råd om forbedring.

## Den 1. flokken: Familien

Den første flokken er liten i tall, men mektig i virkning. Den første flokken består av det psykologene kaller significant others, vesentlige andre: Familien, kjæresten, nære venner. Den første flokken er de få som står deg nær, de du er gladest i og reddest for og sintest på. Det er de utvalgte som et menneske våger nærkontakt av tredje grad med. Du merker kjernekraften i Den 1. flokken når et barn eller barnebarn er på vei.

Jeg lå en gang på sykehus i Oslo med brukket ben. Inn om kvelden i sengen ved siden av min kom en eldre mann som øyeblikkelig hjelp. En sykepleier tok opp journal og spurte etter navn på nærmeste pårørende. Da svarte mannen: ”Je har itte nærmeste pårørende.”

Hvorfor begynner jeg med denne flokken? Fordi den danner livets grunnmur. Det er denne flokken som gir eller ikke gir:

- Det Aaron Antonovsky (10) kaller sence of coherence, opplevelse av sammenheng, forståelighet og mening i tilværelsen.
- Det Anthony Giddens (11) kaller ontological security, et slags psykososialt GPS program som hjelper deg å finne veien i livets jungel.
- Det Erik Erikson (12) kaller basic trust, opplevelsen av å bli anerkjent og at verden er til å stole på.

Den første flokken maler selvbildet ditt og veier grunnstoffet ditt. Den former oppfatningene dine av rett og galt. Den skaper menneskesynet ditt. Den bygger ansvar for samfunn og natur. Lærdommer og erfaringer i den første flokken er med på å bestemme kvaliteten på dine relasjoner til de andre flokkene: Arbeidsflokken, samfunnsflokken, naturen og gudene.

Men det som gjør den første flokken til den største flokken er at den gir mennesket det som er nest størst av alt: Kjærlighet. "All you need is love", synger Beatles. "All ondskap oppstår av mangel på kjærlighet", sier Tolstoi. Derfor må vi grunnlagsinvestere i den første flokken. Den første flokken er delvis medfødt: Far og mor, søster og bror, en mormor. Men den første flokken har ingen garantert holdbarhet. Den er sårbar, den må dyrkes og styrkes. Det enkelte menneske må gi førsterett til den første flokken: Bytte penger med tid, strev med lek, dom med godtaking, selvdyrking med kjærlighet.

Venstresiden har ikke vært så glad i familien. Familien har representert en bestandighet og utilgjengelighet som har plaget radikale samfunnsbyggere. Den har fått være de konservative og de kristeliges politiske monopol. Venstresiden bør utvikle en offensiv familiepolitikk som anerkjenner familiens egenverdi. Samfunnet må gi den første flokken gode levekår. Familien må også få en høy grad av selvstyre. Mangfold og ekthet i nære forhold krever at Staten og kommunen er forsiktig med å invadere Det private rom.

## Den 2. flokken: Arbeidsflokken

Den andre flokken mennesket trenger følger av at arbeidet adler mannen og kvinnen og lediggang er roten til alt ondt. I FN's menneskerettighetserklæring §23 står det (13): "Enhver har rett til arbeid". På Røros laget gruvearbeiderne for 100 år siden en avis som heter Arbeidets rett. I Norge heter den mektigske folkebevegelsen i nyere i tid Arbeiderbevegelsen. Den har et motto: Arbeid for alle. Dette er klare meldinger om hvor avhengig mennesket er av arbeid – på to måter.

Vi trenger arbeidsflokken. Halvparten av den våkne tid er vi på jobben. Her henter vi mye av vårt menneskelige fellesskap.

Men arbeidet byr ikke bare på mennesker. Arbeidet inneholder også noen essensielle, eksistensielle stoffer mennesket er avhengig av: Mening og verdighet. Nietzsche sier: ”Den som vet hvorfor han lever, kan utholde et hvilket som helst hvordan”. Meningen med livet henter vi fra ulike kilder: Kjærlighet, Gud, natur, kunst, samfunnsengasjement – for mange er arbeid en kilde til mening. Du får tatt dine anlegg i bruk, opplever at du gjør nytte for deg, er et selvberget menneske og blir verdsatt. Jeg kjenner arbeidslivet fra Universitetet i Oslo, Lofothavet og markene på Jæren. Her er mening og verdighet i avhandlinger, fiskegarn og steingjerder.

Mennesket henger sammen med Den andre flokken, Arbeidsflokken. Men for at arbeidet skal bli en kilde til fellesskap, mening og verdighet, må to betingelser være oppfylt:

1. Vi må ha et raust, bruk-for-alle arbeidsliv, ikke en rå konkurranseøkonomi som forkaster de som ikke ligner på supermann eller superkvinne. Kapitaleierne og profittmakerne må ikke få monopol på arbeid. Da får vi et samfunn preget av sortering og rangering.
2. Arbeidet er kanskje den viktigste arenaen for selvrealisering. Derfor må vi utvide demokratiet på arbeidsplassen. Mennesket må få utviklingsrom på jobben. Det krever overføring av makt og frihet til den enkelte. Dette behovet er særlig stort i yrker med lav inntekt, lav verdighet og lav innflytelse.

Venstresiden har en stolt tradisjon for å sikre folk arbeid. Men det har vært en kamp for arbeid til de friske og lønnsomme og produktive. Fagbevegelsen og venstrepartiene er ikke like barske i å kreve arbeid for mennesker med sykdom og funksjonshemming. Venstresiden har alliert seg med kapitaleierne for å skape lønnsomme bedrifter med effektive arbeidere som får god lønn. Høyere, raskere, sterkere – har de ropt i kor, og tålt omkostningen: Bortvisning av 3-400 000 mennesker fra den helsekilden arbeid kan være. Venstresiden bør ta arbeidet fra kapitalen og gjøre det til en produksjonskraft ja vel, men også til et samfunnsgode. Arbeid skal også være en menneskerett og en helsekilde. Derfor må vi ha et mangfoldig arbeidsliv som byr folk inn med den helsen de har. Her, i å fordele arbeidet rettferdig har venstresiden et gammelt oppdrag å fornye.

## Den 3. flokken: Nærmiljøet

Mayaene i Equador har en morsom skapelsesberetning: Gud skapte slett ikke enkeltmennesker, en Adam først, en Eva så. Nei Gud skapte menneskegrupper. Menneskene er skapt fra den hellige maiskolben. Gud så på en åker med 20 eller 50 eller 100 maiskolber og sa: Bli mennesker. Og slik ble jeg og flokken min skapt samtidig. Vi kom til Jorden som en fellesskapning, som en organisme med sitt eget liv, som jeg er en celle i.

Den tredje flokken er et sted mellom de nære ting og ditt sinn monne flyve så vide omkring. Den tredje flokken kan være bygden din eller bydelen din, SFOen din, klanen til Vålerenga, MC-klubben Bandidos, Fiskarkvinnelaget eller chattegruppen for ampulovers på Internett. Den tredje flokken tilfredsstiller to typer sosial sult: Tilhørighet og delaktighet.

Mennesket har godt av å føle at det hører til på et sted eller i en gruppe. For mange mennesker i Norge er Den tredje flokken bygden, selv om vi har flyttet til byen. Hamsun sier "Mennesket skal ikke være alle steder fra, det skal være hjemmefra". Mennesket er heldig ved å høre til i et lokalmiljø med sin historie, sine tradisjoner, sine fortellinger, sanger, hendelser knyttet til årstidene, sine familiekrøniker. Det har røtter på et sted, å ha en folkesjel og lengte hjem til er en vesentlig kilde til helse. Den tredje flokken skaper identitet og tilhørighet. Tenk på etternavnene i dette landet. På Værøy og Røst heter folk Mostad, Skomvær, Breivik og Kvalnes. På Jæren og i Ryfylke heter folk Salte, Bore, Skeie, Braut, Bråtveit og Hjelmeland. Vi henter navn, jeg-følelse og selvrealisering fra stedet vårt, som også er historien vår. Det viser styrken i sammenhengen mellom Deg og Den tredje flokken.

Men den gode tilhørigheten trenger ikke forankres i et sted. Den kan skapes av en sak. Fortidsminneforeningen, Somalisk kvinnegruppe og Sjøredningskorpset skaper samhold om en sak.

Den tredje flokken er den fellesbanken vi skyter vår sosiale kapital inn i. Deltaking, dugnad, frivillighet og oppfinnsomhet, alt for å tjene noe mer enn deg selv, skjer i nærmiljøet. I Den tredje flokken finner vi:

- En sosial empati som ikke kan erstattes av offentlig solidaritet.
- En entusiasme som ikke kan finnes i et direktorat.
- En idealisme som ikke kan kjøpes for penger.

Den tredje flokken gir oss tro og håp, fordi vi ser at menneskene er gode. Den tredje flokken er en vaksine mot nåtidens farligste sykdom, som Zygmunt Bauman kaller Savnet fellesskap (14).



Den tredje flokken er nær menneskene og hverdagen. Den tredje flokken steller med saker og ting som menneskene er opptatt av på en onsdag. Derfor får den gyldighet. Og derfor blir den klok. Den går ikke så lett i de fellene av tåpelighet og fremmedhet som fjerne byråkratier og ekspertsystemer og politiske eliter tiltrekkes av.

Den tredje flokken er også toleransens laboratorium. Her møter folk hverandre som levende mennesker ikke som stereotyper eller abstrakte grupper. Her kan frykt svinne og tillit vinne. Fordommene forvitrer i møte med Den annens ansikt.

Venstresiden har ikke hatt stor sans for Den tredje flokken, annet enn i sin egen celle. Den tredje flokken vedlikeholder en slags jungel der sosialistene vil ha park og plan. Tredje flokker på frifot er vanskelig å styre. Den tredje flokken bærer også i seg befengte ord som privat og veldedig. Den tredje flokken i betydningen ”stedet mitt” har heller ikke hatt venstresidens gunst. Et mangfold av lokalmiljøer med for mye selvstyre og patriotisme truer Standard-Staten. Store befolkningsentra og sterk sentralmakt har vært venstresidens smak.

Det sivile samfunn og det lokale habitat bærer i seg verdier som er avgjørende for menneskets selvrealisering og for kraften i de små fellesskap. Venstresiden bør se med godvilje på potensialene i Den tredje flokken. En ny Politikk for Små steder og Tette grupper, inspirert av sangen om De nære ting (15), kan bringe Verden lenger til venstre enn mer Stat.

## Den 4. flokken: Landet

Mennesket står i samspill med Ja vi elsker dette landet på to vis:

- Landet skaper identitet.
- Landet fordeler levekår.

Å høre til i Den norske flokken er en del av jeg-følelsen min. Mellom bakkar og berg, brunost, Skomvær, lutefisk, Hjallis og ”nå har vi vaska golvet” er byggesteiner for personen Per. Nasjonalfølelse er bra, men nabolaget til nasjonalisme og rasisme er farlig. Derfor må Den fjerde flokken være raus, åpen for nye mennesker, glad i mangfold. Det å være norsk må ikke være skrevet på en steintavle av Ivar Aasen eller Carl I. Hagen til evig tid. Den fjerde flokken må være vital i forandring.

Nasjonen kiler ikke bare selvfølelsen din. Den 4. flokken, samfunnet har en moral og en politikk som får direkte følger for livet ditt (16). Politikk er å fordele levekår. Når kommunestyret på Røst, fylkestinget i Rogaland, Stortinget

i Norge og Verdensbanken i Washington fordeler levekår: Arbeid, inntekt, utdanning, bolig, mat og miljø – da fordeler de samtidig mulighet for helse og fare for sykdom. Men politikk er mer enn å fordele brød og penger. Politikk er også å forme et menneskesyn og skape en samfunnsstil. Politikk er å skape og dele grunnleggende helsebetingelser som trygghet, verdighet og frihet.

Velferdsstaten er langt på vei venstresidens stolte byggverk. Men et brutalt spørsmål slår sprekker i stoltheten:

Er det slik at det friske, produktive flertall har vært villig til å gå sammen om en Velferdsstat som sikrer dem selv trygt arbeid, god lønn, solide velferdstjenester, verdighet og selvrealisering? Mens de som ikke gjør seg fortjent til å høre med i det gode selskap, må finne seg i fattigdommens tvang og skam?

Har venstresiden vært modig nok i å klargjøre at solidariteten skal gjelde alle, også de syke, de sosialt forliste, de moralsk forkastelige, de kriminelle, de som har andre guder og skikker enn oss?

Hvis vi skal bevege Norge og verden til venstre, da må ikke venstresiden, som den rødgrønne regjeringen gjør nå, velge homo economicus, det økonomisk lønnsomme mennesket, som styrende prinsipp. Da lar vi nemlig høyresiden velge bane for verdikampen og den nakne, harde pengekampen spiller liberalistene bedre enn oss. Vi må ikke la kapitaleierne få stjele definisjonsmakten over mennesket. Venstresiden må solidarisere seg med menneskeverdet, ikke produksjonsverdet.

## Den 5. flokken: Menneskeheten

Jo takk, vi har våre nære flokker i familien, på jobben, i lokalmiljøet og i landet. Men vi er også mennesker på jorden. Arten Homo Sapiens på planeten Tellus, menneskeheten, er vår 5. flokk. Alle de store religionene fra buddismen til hinduismen til kristendommen og islam, forkynner ideen om menneskets enhet.

FN er enig. I 1948 ble Verdenserklæringen om menneskerettigheter vedtatt (13). § 1 lyder: ”Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd.”

Jeg har lekt med barnebarn i sommer, med Per på Røst og Diego og Rebecca i Rio de Janeiro. Begge likner litt på meg, men først og fremst likner Per på de 592 andre menneskene på Røst og Diego og Rebecca på de 7 864 216 andre menneskene i Rio. De er barn av et digert felles program, kalt det humane

genom. 99,9 % av deres genetiske utstyr har de felles med de 6 683 689 463 Homo sapiens på planeten Tellus. Derfor føler vi oss hjemme i menneskeslekten.

Vi lider alle av det Sigmund Freud kaller Menschenliebe. Vi føler oss i slekt på tvers av fjell og guder og hav og skikker. Vi merker det når vi er på oppdagelsesreise: Undring og beundring over hva menneskene skaper, mestrer og tåler. Og vi erfarer at inni er vi like i våre lengsler etter å ta våre anlegg i bruk, oppleve verdighet og kjærlighet, følge barn og barnebarn inn i helse og framtid. Den 5. flokken beviser sin eksistens når ulykker, sykdom og sult rammer. Vi lider med ofrene for tsunami og jordskjelv. Vi lider med de aidssyke barna i Malawi. Her finnes en slags universell, human empati. Vi føler med dvergen i eventyret: "Something human is dearer to me than all the wealth of all the Indies."

Ved Milleniumskiftet var jeg på folkefest i samfunnshuset på Røst, denne kloke øyen med 592 mennesker på, ti mil ute i Nordishavet. Der holdt ordføreren tale. Han lovet rutinemessig gull og grå moloer til sine innbyggere, men så kom der plutselig en gnist i stemmen og han sa: "Vi har det godt på øya vår. Der ute i verden lever 1200 millioner mennesker i djup fattigdom. 400 millioner går sultne i dag. 10 000 unger dør i dag fordi de ikke får nok mat og reint vann. Det trenger ikke være sånn. Det der må vi gjøre rett." Ordføreren på Røst målbærer her den moderne folkesjelens nød og håp. Det genuint gode mennesket er nå i strid med seg selv. Vi lever i en moralsk schizofren tilstand med en følsomhet og anstendighet til hjemmebruk og en annen kulde og kynisme til utebruk. Det kan verken mennesket eller kloden tåle.

I friske Norge har vi nå 1 lege pr. 250 innbygger. I syke Malawi er det 1 lege pr. 40 000 innbygger. Innbyggerne i Norge har et privatforbruk som er 100 ganger større enn innbyggerne i Afrika sør for Sahara. I USA og Europa bruker vi hvert år 17 milliarder dollar på mat til kjæledyr og 30 milliarder på iskrem.. Det vil koste 48 milliarder dollar pr. år å avskaffe sult og feilernæring i verden.

Vi vil gjerne dele med oss, for brødre og søstere i verden skal ikke ha det slik. Nordahl Grieg (17) har gitt ord til vårt ansvar for Den 5. flokken:

Edelt er mennesket,  
jorden er rik!  
Finnes her nød og sult,  
skyldes det svik.

Ikke bare av altruisme, også av egoisme må den rike verden dele mer radikalt med den fattige verden. Det globale forskjellssamfunnet avler diktatur, vold, terrorisme og krig. Det globale forskjellssamfunnet overbelaster jordens

økosystemer. Derfor, for at våre barnebarn skal få arve en levelig klode, må vi rike dele mer revolusjonært med de fattige. Derfor kaller nå et mektig prosjekt på oss: Å bygge Den globale velferdsstaten. I Norge har vi fått til et samfunn hvor Den 4. flokken deler rettferdig på levekår og livsbetingelser. Nå må vi gjøre Den 5. flokken til gjenstand for samhold og rettferdighet.

Naiv utopi vil noen si. "Politikk er å ville", svarte Oluf Palme. Vi har skapt et solidarisk Norge. Vi kan skape en solidarisk verden. Det er fullt mulig, gjennom det Habermas kaller kollektiv viljesdannelse, å ta makten fra den rådende kapitalistiske eliten, og innføre solidaritet som styrende prinsipp i Den globale landsbyen. Vi kan hvis vi vil. En slik ærgjerrighet vil gi tenning og mening til unge mennesker. Det samme vil omsorg for:

## Den 6. flokken: Naturen

Mennesket er en sosial skapning. Derfor henger individet sammen med de små og store, nære og fjerne menneskeflokkene på jorden. Men mennesket er også en biologisk skapning. Derfor er vi avhengige av Den 6. flokken: Naturen. Vi hører hjemme i et biologisk fellesskap. Vi samspiller med sommerfuglene og bakteriene og regnet og fiskene og giardiaene og bjørnene og CO<sub>2</sub> og en solnedgang på Jæren.

Vi er celler, organer, kropp. Glem aldri at mennesket er et dyr, ropte Freud.

Naturen er med på å skape oss. For 300 år siden la baron Charles de Secondat Montesquieu fram sin berømte klimateori. Han mente at mennesker og samfunn formes av naturen og været.

I Brasil er menneskene myke og varme. De kiler en palme når maven vil ha mat. De elsker på stranden til havets rytme. I Norge har menneskene magre rumpe og blå neser. De lever på steingrunn i kulde og mørke.

Hos inuitene på Grønland er så å si alle svettekjertler konsentrert til ansiktet fordi det er den eneste delen av kroppen som i det arktiske klimaet kan være i naken kontakt med luften.

Vi er avhengig av økologisk fellesskap. Menneskebarn som hensettes i biologisk vakuum uten samspill med lys og mørke, varme og kulde, bakterier, blomster, virus, lyd, dyr, lukt, berøring svinner hen og dør. Immunapparatet og organene, sansene og kroppen utvikler seg og blir sterkere i samspill med det biologiske fellesskapet.

Høsten 2007 var jeg på reise i Australia. Innerst i en hesteskoformet bukt lå en aborigin landsby. Her fant jeg vakker historie om samspillet mellom mennesket og natur. To ganger i året kom en flokk med spekkhuggere inn i bukten, reiste

seg opp i vannet og klappet høyt med luffene. Det var et signal til menneskene i landsbyen om at om en dag eller to vil Den store hvalen komme inn bukten på et kort besøk. Slik kunne aboriginene gjøre klar båter og spyd og feller og skaffe seg mattrygghet i månedsvis. Utenfor bukten lå spekkhuggerne og ventet på sin belønning. Når Den store hvalen var drept, skar aboriginene ut tungen og rodde den ut til spekkhuggerne som takk for hjelpen. Det sies at lederen for spekkhuggerne og høvdingen for aboriginene utviklet et særlig nært forhold. De møttes 40-50-60 ganger og bygget språk og respekt. Da aboriginhøvdingen døde, ble kisten båret langs stranden til graven. Plutselig dukket spekkhuggerne opp og laget en prosesjon som fulgte gravfølget der inne på land.

For at mennesket skal kunne hente helse, skjønnhet og lyst i naturen, må naturen være frisk. Derfor må mennesket verne om Den 6. flokken sin, naturen. Den 6. flokken vår er i ferd med å bli syk. Hvis jorden blir pasient, blir vi alle pasienter. Ordet natur kommer av latin natura som betyr Det som blir født. Jorden er menneskets vekstmedium, ødelegger vi den, ødelegger vi oss selv.

Venstresiden har ført an i naturvern, miljøvern og kamp mot klimatrusselen. Det er naturlig at venstresiden tar et særlig ansvar for Pasienten Jorden. Å tenke i helhets- og langtidsperspektiv har alltid vært venstresidens kjennemerke. Miljøvern er det motsatte av høyresidens mantra ”mer til meg og mine.” Å forebygge en global miljøkatastrofe vil komme alle mennesker på kloden til gode, særlig de som bor i faresonene i de fattige landene. Miljøvern er også det motsatte av høyresidens kramperop ”profitt nå!” Miljøvern er å ta ansvar for framtid.

Vi er natur. Men er vi så bare kjød? Nei, først var Ordet står der i Skriften. Vi er også ånd:

## Den 7. flokken: Gudene

Den 7. flokken er i Den 7. himmel der mysteriet og stjernene bor. Arne Næss (18) minner oss om Allheimen vår: ”Vår selvfølelse beror ikke bare på at vi er det vidunderligste som er skapt. Melkveisystemet gir også selvfølelse.” ”Mennesket har stengt seg selv inne i rasjonalitetens jernbur,” sier Max Weber (19). ”Gudene ligger døde på lærdommens torg,” påstår rockeoperaen The Black Rider. Det tror jeg ingenting på. Mennesket er et åndsvesen som også hører hjemme i en ånde verden:

- Når en San-mann i Kalahariørkenen legger antiløpens indrefilet på forfedrenes grav,

- Når muslimer på Tøyen stråler av lykke og frykt og tar farvel med sine for å dra på pilegrimsreise til Mekka,
- Når en mor på Værøy skriver på gravstøtten til to sønner som har omkommet på havet: Herren ga, Herren tok. Herrens navn være lovet,

da er vi på sporet av Den 7. flokken. Da nærmer vi oss Empyriet, der hvor gudene bor.

Mennesket har et under som heter sjel. Det rommet hvor vi lengter etter Gud og leter etter mening. Det rommet hvor våre tidligere og kommende liv kan hende ligger på lager. Det rommet hvor det uutsigelige ved mennesket bor.

Bli nå også vår eneste hemmelighet, sjelen, fellesskap? Nei, nei, - sjeler kan ikke lages på samlebånd av en kirke eller en skole, men sjelene våre står i kommunikasjon, kommunisere betyr å gjøre felles, i kommunikasjon med en ånde verden, en allsjel, kall den gjerne Gud.

Mennesket har ikke bare kropp og hjerne og sjel, - det har også samvittighet. Samvittigheten vår blir fellesskap av forfedrenes ånder, av mor og far, av politi og rettsvesen som forvalter lovene, av søndagsskolen og kirken som forvalter de 10 bud.

Venstresiden har langt på vei fornektet Den 7. flokken. Venstresidens varemerke er overtro på vitenskap, teknologi, rasjonalitet, plan og kontroll. Men her er mer mellom himmel og jord enn all venstresidens kunnskap drømmer om. Venstresiden må godta Mysteriet. Den må frede Det hellige rom både i mennesket og i samfunnet. Venstresiden bør også erkjenne det potensial for samarbeid om Det gode samfunn som finnes i religionene.

Jesus var verken med i Kristelig Folkeparti eller i partiet Rødt. Han var ikke partipolitiker, men i 2000 år har han skapt politikk ved å inspirere til likeverd mellom menneskene og rettferdig fordeling av goder. Det finnes kun ett menneske på Jorden, sa Jesus, og det skal ikke rangeres i frisk eller syk, effektiv eller unyttig eller vinner eller taper. Han kastet pengevekslerne ut av Tempelet, refset fariseerne og kalte vrede over de som tåler så inderlig vel den urett som ikke rammer dem selv.

## Når flokkene blir onde

Jeg har prøvd å oppfylle Einsteins oppdrag gitt i innledningen til dette kapittel: Å demonstrere at mennesket ikke er et Jeg i tomrom, men at mennesket skapes og gjenskapes i samvirke med De 7 flokkene. Så ja takk, De 7 flokkene må og vil vi ha. Men hver gledesstund du har på jord, betales skal med sorg. Av og til

må vi vokte oss for flokkene våre, flokkene kan bli onde. Fem farer må vi være på vakt mot:

### Imperativet bli som oss!

For å gi deg verdighet og fellesskap kan flokken kreve: Bli som oss! Du må ha vår gud, våre verdier, vår stil, vår seksualitet og vår væremåte. Hvis ikke må du forlate vår flokk – i vanære. Flokken kan gjøre det vanskelig å følge Shakespeares råd: ”To thyne own self be true”.

### Selvforherligelse

Vi er den ene rene, kan flokken innbille seg. Vi er bedre, sterkere, helligere, mer egnet til makt og overhøyhet enn andre. Hitlers Nazityskland dyrket denne vrangforestillingen. Germanerne, den ariske rase var de utvalgte overmenneskene. Den rene ariske folkekroppen måtte beskyttes mot flekker: Jøder, sigøynere, psykisk utviklingshemmede og homoseksuelle. I 1990 slapp Nelson Mandela ut av fangenskap i Sør-Afrika. Inntil da delte Apartheidregimet menneskene i Sør-Afrika i to flokker: En hvit og en svart. Den hvite hadde overhøyhet og trykket mennesker med feil antall pigmentceller per kvadratmillimeter hud ned i fattigdom og sykdom.

### Hjernestammehylet

Det tredje uhyggelige potensialet ved flokken er at menneskets tanker, verdier og handlinger kan falle fra storehjernen til hjernestammen. Fromm (3) definerer mennesket som ”dyret som kan si ”jeg”, være oppmerksom på seg selv som et atskilt vesen.” Men mennesket kan også underlegge seg hordens ensretting. Vi kan bli flokkdyr. Vi kan bli kloner av hverandre som i primitive kor roper: Lynsj! Korsfest! Angrip! Utslett!

### Fiendebilde

Det fjerde farlige anlegget i flokksjelen er stigmatisering av De andre. For å forherlige seg selv og begrunne sine overgrep må flokken skape et fiendebilde av De andre. De er skitne, de behandler kvinnene sine dårlig, de er late og upålitelige, de har smittsomme sykdommer, de utnytter vår godhet. Kan hende har de en skjult plan om å overta landet vårt?

### Gruppeegoisme

Flokker kan berike seg på bekostning av andre. Det er i høy grad tilfelle med flokken Den rike verden som parasitterer på Den fattige verden, på jordkloden og på framtiden. Det er i noen grad tilfelle med Den tilfredse majoritet i Norge som bygger sin velstand på et hardt arbeidsliv som forkaster de som ikke kan yte maksimalt. Etter Galbraith (20) har Den tilfredse majoritet stor evne til selvbedrag for å forsvare sine privilegier: ”Den viktigste og mest utbredte

holdning hos den tilfredse majoritet er at den gir uttrykk for å ha gjort seg fortjent til det den får. Det den enkelte ønsker å eie og nyte, er et produkt av vedkommendes personlige dyd, intelligens og innsats.” Denne overtroen på egen flokk kommer vakkert til uttrykk i den amerikanske bankmannens J. P. Morgans advarsel: ”Hvis man ødelegger overklassen, ødelegger man sivilisasjonen.”

Av slike flokkinstinkter blir undertrykking, fattigdom, gettoer, etnisk rensing, folkemord og krig til. Så farlige kan disse flokkene mennesket trenger bli. Derfor er det viktig at hver og en av oss gjør flokkene gode. For flokkene er ikke onde eller gode, flokkene blir hva menneskene gjør dem til.

## Når flokkene blir gode

Flokkens kvalitet bestemmes av summen av de viljene, verdiene, holdningene og handlingene som bor i de menneskene som danner flokken. Derfor må vi spørre: Hvilke verdier og dyder må vi foredle i oss for å gjøre flokkene våre gode? Svaret er gammelt og klokt som de fire kardinaldydene:

### Rettferdighet

For at flokkene skal bli gode må vi skape og dele penger, levekår og verdighet på rettferdig vis. Solidaritetens sanne prøve er når kravet til samhold og rettferdighet overskrider jeg-et og gruppen. Aristoteles sier: ”En dyd er å ville det god for den annen – for den annens skyld.” Ekte solidaritet vil si å være villig til å dele makt og gi avkall på egne fordeler, for de andres skyld.

Solidaritetens syretester i Norge nå er to:

- Vårt reaksjonsmønster overfor innvandrere, flyktninger og asylsøkere.
- Vår vilje til å være med på å bygge Den globale velferdsstaten.

Ekte solidaritet innebærer å akseptere andres rett til gode levekår, frihet og verdighet og trygghet og ville ofre av eget for å sikre rettferdighet. Det er denne formen for humanistisk solidaritet, ikke solidaritet med min arbeiderklasse, eller med min kristne, hvite stamme, men solidaritet med selve menneskeverdet som må stå på fanen i framtid.

Rettferdighet må utøves kollektivt gjennom solidarisk politikk. Men ”Den forandring du vil se i verden, må du være selv,” hvisker Gandhi (21). Rettferdighet blir også bygget av personlige egenandeler. Albert Schweitzer drev misjonssykehus i Lambarene i Kongo og arbeidet for en rettferdig Jord i 50 år. På hans gravstein står det:



Søk og se om der ikke er et eller annet sted i verden der du kan investere din medmenneskelighet.

Aristoteles sier at mennesket har et basalt behov for å være snill. Jeg tror mer på ham enn på Rune Gerhardsen som gjorde snillhet til en dumhet ved å finne opp snillismen. Aristoteles hevder at mennesket, for sin egen helses og lyktes skyld, må få høve til å gjøre det gode, vise omsorg og yte rettferdighet.

## Måtehold

I mange religioner og filosofier er ekvilibrium, likevekt, dydens belønning. Måtehold er bra for mennesket, bra for rettferdig fordeling i landet og på jorden og bra for naturen og framtiden.

For at flokkene skal bli gode, må vi lære oss dyden måtehold på ny. Måtehold ikke med cognac eller italiensk iskrem, men måtehold i forventninger til livet og måtehold i vår innbilte rett til å forsyne oss først og størst av jordens goder. Vi må vokte oss for 0-visjonen som krever null risiko, null feil, null flekker, null svakhet og 100 % perfeksjon, 100% sikkerhet, 100% effektivitet (22). Vi må avlære oss formegethetens mentalitet, lære oss å være glade i nok i stedet for å kreve alt. Moderne mennesket har en tendens til å legge målene for lykke, helse og trygghet så langt borte at vi aldri når dem. Da blir vi trette og triste underveis. Og på veien mot utopiske mål reiser Den norske klagemuren seg. Her står vi, anført av Fremskrittspartiet og jamrer og skriker etter mer eller mindre. Klagemuren er politikernes lyttepost. Her formes misnøyens politikk. Derfor blir norsk politikk så trist. Politikens mål er å dempe misnøye, i stedet for å skape begeistring. Verken til høyre eller til venstre har vi politikere som våger å ta moralsk lederskap – som våger å si nok sutring nå, nok bortskjemthet nå, vær glade og takknemlige for å leve i et godt land, - la oss legge våre krefter inn i å dele med de fattige i Norge, bygge Den globale velferdsstaten og redde Pasienten Jorden fra klimakrise og miljøødeleggelse. Kanskje venstresiden bør sette i gang et nytt folkeopplysningprosjekt: Måteholdets gleder?

Måtehold bør vi finne opp på ny, også i overbevisning om egen lære. Det er farlig å tro uten å tvile. Verden har vært for langt til venstre og for langt til høyre det siste hundreåret. Så ekstrem har verden vært i høyre- og venstrefanatisme at det har kostet hundretalls millioner mennesker livet (23).

## Mot

Den tredje kardinaldyden vi trenger for å foredle flokkene våre, er mot. Jan Egeland (24) har nettopp skrevet en bok med tittelen: Det nytter. Det gode samfunns farligste fiende er ikke kapitalismen, men avmakten. Folk føler seg underlagt krefter som er hinsides påvirkning. Vi er viljeløse skapninger som for å overleve må følge ”utviklingen”, ”markedet”, ”globaliseringen”. Aktiv

politikk er fortrenget av passiv demonologi. Menneskene bak den moderne gigakapitalen har klart å viske ut sine ansikter, skjule sine adresser, distansere seg fra ansvar, frikople seg fra moral, gjøre seg juridisk og politisk uangripelige. Denne opplevelsen av at ”min egen makt er intet verdt”, av at ”det er ikke noe vi kan gjøre”, gjelder enkeltmennesker, bedrifter, kommuner, fagforeninger, nasjonale parlamenter og regjeringer. Men ”utviklingen” er ikke en engel eller en demon som lander tilfeldig på jorden. ”Utviklingen” vedtas i styrerommet til Chase Manhattan Bank. Vi må ikke la oss forvirre av spørsmålet: Lar utviklingen seg styre. Utviklingen styres i dag. Det politiske vitale spørsmålet må lyde: Hvem skal ha makt til å styre utviklingen og etter hvilke mål.

På ny må vi lytte til Revolusjonens Røst (25):

Gi meg de brennende hjerter, som aldri gir tapt for tvil,  
som aldri kan kues av mismot og trues av sorger til hvil

Det er du og jeg som gjør flokkene gode eller onde. Det er summen av vårt mot eller vår feighet, vår Vi-følelse eller vår Jeg-dyrking, vårt måtehold eller vår grådighet, vår kjærlighet eller vårt hat – det er summen av enkeltmenneskenes verdier og gjerninger som danner flokkens moral og politikk.

## Visdom

Til den politiske visdom hører evnen til å se i tiden, som guden Janus, se fra fortid inn i framtid. Til visdom hører også å fatte helhet, ikke la forstanden eller politikken gå i tusen biter. For å sikre flokkene helse og bærekraft, særlig menneskeheten og naturen, må vi bryte ut av stedets og øyeblikkets tyranni. Vi må planlegge med Jorden som enhet og framtiden som ansvar.

## Frihet

Rettferdighet, måtehold, mot og visdom må vi gå inn i flokkene våre med. Men de gode flokkene trenger en dyd til: Frihet. Et paradoks vil noen mene. Flokken er jo fellesskap. Hvordan kan frihet være flokkens venn? Fordi flokkens kvalitet er avhengig av selvstendige individers verdier, dømmekraft og påvirkningskraft. Isaiah Berlin (26) skiller mellom negativ og positiv frihet. Det gode samfunn trenger begge. Negativ frihet er fravær av hindringer, for eksempel lover, påbud, sensur og skremsler. Positiv frihet er evnen til å forme eget liv, egen identitet og eget samfunn.

For at flokkene skal være gode i forandring, må flokkenes medlemmer være fritenkere, ikke dyr, ikke slaver. Bare den som eier seg selv er fri, sier Aristoteles. Menneskene må være frie også til å forandre flokken.

Venstresiden må vokte seg for sitt anlegg for dogmatisme. Både ute i verden og her hjemme har vi sett venstreideologier bli til Den ene sanne lære. Da kan vi få det Fromm (3) kaller kollektive nevroses. Store deler av folket får sin mulighet for selvrealisering hemmet av trange samfunnsrammer. Etter Fromm, må Det sunne samfunn styrke friheten i stedet for å forvalte tilstivnende verdier som hindrer individuelt ansvar og personlig utvikling.

Vi må gjøre flokkene gode, men vokte oss for godhetens tyranni. Målet er ikke Vidunderlige nye verden hvor samspillet mellom mennesket og flokkene er i perfekt harmoni (27). Vi vil ikke gjøre samfunnet til et sosialmedisinsk sanatorium, samlivene våre til siamesiske idyller, sjelene våre til designersmykker.

Karl Popper (28) skriver i *The open society and its enemies* om farene ved politiske eller ideologisk monopoler som tror seg å eie sannheten. Før eller siden faller disse lukkede imperiene av mangel på frihet, kritikk og nyskaping.

Fremskrittspartiets motto er sant: Vi er ikke like, vi er unike. Mennesket er enestående og gåtefullt og må få være det også i flokken. Bare slik, gjennom frihet får vi den gode, gjensidige forming mellom individet og flokken, mellom menneskene og maktene.

## Rød resept

”Politikk er intet annet enn medisin i stort,” hevdet Karl Virchow, sosialmedisinens grunnlegger. Her er en resept med tre råd som kan hjelpe venstresiden å skape Helsesamfunnet.

### Tre fokker på flukt

Venstresiden har forvaltet fire flokker godt: Arbeidsflokken, samfunnet, menneskeheten og naturen. Men tre essensielle flokker har venstresiden forsømt: Familien, stedet og gudene. Hvorfor? I beste fall av en slags finfølelse: Det private rom, Det sivile rom og Det hellige rom skal ikke Staten marsjere inn i. Men denne forklaringen holder neppe, for venstrepartiene har jo marsjert inn i disse rommene, dels for å ødelegge dem. Venstresiden har aldri likt disse rommene. De lukter røkelse og Høybråten og moralsk opprustning og veldedighet. Og de stenger døren for Staten. Her er lumske og mektige krefter i sving, i lukkede rom, hinsides tilsyn og forstand. Derfor har venstresiden enten neglisjert disse rommene, eller forsøkt å infiltrere dem i håp om å få kontroll. Venstresiden har aldri lagt opp til en politikk som gir de tre sivile flokkene respekt og utviklingsrom i kraft av egne særpreg og verdier.

Jeg tror ikke venstresiden har forstått godt nok hvor avgjørende viktige familien, det sivile samfunn og religionen er for menneskets livskvalitet og samfunnets helse. Her er behov for en ny solidaritetspolitikk hvor vi gir frihet og vekstmulighet til Det private, Det sivile og Det hellige.

### Frihet og fellesskap – en ny legering

Forskerne kartlegger nå det humane genom. Jeg er sikker på at de vil finne et gen som driver mennesket mot selvrealisering. Å lete etter sitt grunnstoff og ta det i bruk er selve meningen med livet. Denne driften etter å virkeliggjøre seg selv kan vi ikke betvinge. Og vi bør ikke kaste skam eller mistanke på den. Den bør ikke gjøres tvilsom på grunn av nabolaget til egoisme, narsissisme og kapitalisme. Tvert om bør vi anerkjenne selvrealisering som et fornemt livsmål og gå inn for en politikk som skaper og deler selvrealiseringens psykopolitiske verdier: Frihet og verdighet. Her er venstresidens postmoderne oppstandelse:

- å ta menneskets frihetslengsel på dypere alvor
- å få menneskene til å erfare at frihet i fellesskap er den edleste frihet

Hvis vi klarer å kidnappe Gud fra Kristelig Folkeparti og stjele friheten fra Fremskrittspartiet og vise at nakne er både Gud og friheten sosialister, da kan salme 93 bli vår nye marsjordre:

Så skap av oss et arbeidslag  
som river klasseskiller ned  
og sprenger rasemurer slik  
at viljen din får råderom!

### Menneskeverd uten grenser og brøk

Helsesamfunnet gir politisk prioritet til menneskets, naturens og samfunnets helse. Økonomisk system, fordelingspolitikk, produksjonsliv, skole og arbeidsmiljø innrettes mot det som tjener disse essensielle helsemål, ikke mot det som tjener kapitaleiernes profitt. Helsesamfunnets grunnmur er at menneskeverdet er uten grenser og brøk. Det er menneskeverdet, ikke produksjonsverdet som skal formgi politikken.

Vi har 4 784 112 originale og gåtefulle mennesker i dette landet. Venstresidens visjon og misjon må være å bygge Velferdsstaten videre slik at hver enkelt av de 4 784 112 innbyggerne uansett helse, alder, etnisk opprinnelse, funksjonsevne, bosted, makt, rikdom, evner og kjønn får et samfunn:

- å høre til i
- å være trygg i
- å arbeide og elske og eksperimentere i

- å dyrke sin Gud og lete etter mening i
- å gjøre det bedre for sin barn og barnebarn å leve i

Venstresiden må føre videre en politisk evolusjon hvor vi skaper og deler selvrealiseringsmulighet.

## Litteratur

1. Fugelli P. Doktor på Værøy og Røst – Lege på Utrøst. Stamsund: Orkana, 2006.
2. Ingstad B, Fugelli P. "Our health was better in the time of Queen Elizabeth": The importance of land to the health perception of the Botswana San. *Senri Ethnological Studies* 2006; 70: 61-79.
3. Fromm E. Det sunne samfunn. Oslo: Aventura, 1993.
4. Buber M. Det mellanmänskliga. Ludvika: Dualis, 2000.
5. Næss A. Sva marga. Oslo: Flux, 2005.
6. Bowdler T. The Family Shakespeare. Volume VI. London: Longman, Brown, Green, and Longmans, 1855.
7. Maslow AH. Motivation and personality. New York: Harper & Row, 1987.
8. Mill JS. On liberty. London: Penguin Books, 1988.
9. Proust M. In search of lost times. London: Vintage, 1996.
10. Antonovsky A. Unraveling the mystery of health. London: Jossey-Bass Publishers, 1988.
11. Giddens A. Modernity and self-identity. Self and society in late modern life. Cambridge: Polity Press, 1991.
12. Eriksson EH. Childhood and society. London: Vintage, 1995.
13. <http://www.unesco.no/generelt/unesco/instrumenter/v-erkl.html>
14. Bauman Z. Savnet fellesskap. Oslo: Cappelen Akademisk, 2000.
15. Paasche Aasen A. Utvalgte dikt. Oslo: Tiden Norsk Forlag, 1972.
16. Fugelli P. Rød resept. Essays om perfektjon, prestasjon og helse. Oslo: Universitetsforlaget, 1999.
17. Grieg N. Samlede dikt. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 1947.
18. Næss A. Økologi, samfunn og livsstil. Oslo: Bokklubbens kulturbibliotek, 1999.
19. Weber M. Makt og byråkrati. Oslo: Gyldendal, 1971.
20. Galbraith JK. Den tilfredse majoritet. Oslo: Gyldendal, 1992.
21. Gandhi MK. An autobiography. The story of my experiments with truth. London: Penguin Books, 2001.
22. Fugelli P. 0-visjonen. Essays om helse og frihet. Oslo: Universitetsforlaget, 2003.

23. Hobsbawm E. Ekstremismens tidsalder. Det 20. århundrets historie. Oslo: Gyldendal, 1997.
24. Egeland J. Det nytter. Oslo: Aschehoug, 2007.
25. Nilsen R. Samlede dikt. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag, 1972.
26. Berlin I. Four essays on liberty. Oxford: Oxford University Press, 1969.
27. Huxley A. Vidunderlige nye verden. Oslo: Aschehoug, 1990.
28. Popper K. The open society and its enemies. Volume One. London: Routledge, 1945.